

VAŠULKA SAGA

MARIE JULIA BOLLANSÉE

VAŠULKA SAGA

En dat het tijd is
om in de stille werkplaats,
onder de bomen bij het huis,
te zijn.

VAŠULKA SAGA

MARIE JULIA BOLLANSÉE

zondag, 22 maart 2020

De tweede week begon gisteren. De mensen in België leven in afzondering. 'Blijf thuis en hou afstand' is de regel. De overheid plaatst het volk in isolatie. Daarom zijn de scholen gesloten, telewerken ambtenaren en bedienden thuis, zijn alle evenementen afgelast, zijn winkels en horeca dicht. Daarom vliegen er geen vliegtuigen en worden de landsgrenzen geblokkeerd. Maar gezondheidszorg, bevoorrading, communicatie en noodzakelijke voorzieningen zijn verzekerd.

SARS-CoV-2, een nieuw en onbekend virus, waart rond de wereld.

Wetenschappers worden eindelijk ernstig genomen, hun adviezen worden nu gevolgd, zelfs wanneer daardoor de economie instort. Virologen krijgen het woord in de dagelijkse nieuwsberichten en politici zitten er als schapen bij, het is nooit gezien.

Gisteren was professor Wim Van Damme in het VRT-nieuws, vanuit Kinshasa waar hij de Congolese overheid adviseert. Hij berichtte dat er slechts dertig beademingsmachines ter beschikking zijn voor de hele stad. En de eerste besmettingen zijn ook daar vastgesteld. Hoe zullen ze de zieken behandelen zonder machines? 'Na ebola hebben de dokters in Afrika ervaring opgedaan met epidemieën'.

donderdag, 16 januari 2020

Lachend werd er gevraagd of ik misschien besmet was met dat geheimzinnige 'Chinese virus', want ik hoestte en snotterde nog wat nadat ik een ganse week geveld was door griep en uitputting.

'Nee, ik heb gewoon iets opgescharreld in een jeugdherberg in Reykjavik.'

In de eerste dagen van 2020, vlak na Nieuwjaar, reizen mijn dochter Anaïs en ik naar IJsland. Het is licht om half vier in de namiddag wanneer we landen op Keflavik Airport. Wordt het hier in de winter dan niet vroeg donker?

In IJsland groeit een grote boom die [Yggdrasil](#) heet. Dat verhaal uit de Edda, het boek over de ontstaansgeschiedenis van IJsland, vergezelt mij sinds mijn tienerjaren en het luidt als volgt:

De Yggdrasil wortelt diep in drie werelden, bij drie bronnen: een bron van duisternis en gevaar, een bron van levenskracht, en een bron van wijsheid waar het oog van Odin op de bodem ligt. Bij de wortels wonen de drie Nornen, Urd, Skuld en Verdandi, de schikgodinnen van het verleden, de toekomst en het heden. Met zijn wijdvertakte kruin reikt de boom tot in de atmosfeer en de hemel. De grote adelaar die er zijn nest heeft gebouwd, kijkt ver in alle windrichtingen en vliegt soms helemaal tot in de godenwereld. [De stam staat rechtop](#) in het midden van de wereld. Hongerige herten knagen eraan ; een gevaarlijke slang tracht omhoog te kruipen over zijn schors, en voortdurend loopt een eekhoorn heen en weer als een boodschapper tussen de sferen.

Maar hier groeien géén bomen! Dat is de allereerste vaststelling wanneer ik kijk door het raam van de shuttlebus naar het besneeuwde, lege, ijle land. Het is een redelijk ontzuenderende waarneming.

De bus stopt op een ingesneeuwde verzamelplaats. We worden verzocht om te blijven zitten tot de respectievelijke taxi's naar de geboekte hotels arriveren. Maar wij reserveerden geen taxi, wij gaan te voet naar de jeugdherberg. Anaïs heeft op Google Maps uitgestippeld dat het een wandeling van een halfuurtje is, dus zo gezegd, zo gedaan. Om beurten slepen we de trolley door de sneeuw. Ondertussen is het pikdonker geworden.

We laten ons inkwartieren op een slaapzaal op de derde verdieping van het gebouw op de hoek van Hlemmur Square, aan het begin van Laugavegur, de hoofd- en winkelstraat van Reykjavik. Onze slaapplek voor de komende week wordt een ijzeren stapelbed vlakbij de deur, Anaïs klimt naar de bovenste verdieping en ik blijf beneden. Een kaartje met de boodschap 'This bed is taken' bakent ons kleine territorium af. We verbergen onze kostbaarheden onder het bed, in een houten bak met een hangslot.

De volgende dag begrijpen we waarom het gisteren om half vier nog licht was. In de winter is hier geen ochtend en de nacht duurt tot 's middags.

Er woedt een stevige sneeuwstorm, en wij gaan op pad. Ik voel dat ik nog een spleet opengelaten heb tussen mijn botines en mijn twee broeken. Voor de rest ben ik redelijk hermetisch twee- en driedubbelagig ingeduffeld. De duffelcoat, die ik leende van Pablo, blijkt zeer effectief en comfortabel.

Ondergesneeuwd stommelen we binnen in [Hafnarhús](#), Reykjavik Art Museum, we zijn de eerste bezoekers van de dag. Mijn dochter en de twee jonge mannen achter de balie doen lacherig omdat ik er vreselijk onnozel uitzie. Mijn make-up blijkt volledig verknoeid. De sneeuw en de wind hebben mijn eyeliner uitgesmeerd zodat ik nu zwarte pandavlekken rond mijn ogen heb. Ik was mijn gezicht, bekijk mijn eigen naaktheid in de spiegel en besluit me er voor de rest van de week mee te verzoenen. Dit land verdraagt geen opsmuk.

Eerst stel ik mijn vraag aan de grootste jongeman. ‘Hi, I am Marie Julia Bollansée, artist, from Belgium, and I am making a street-performance while being in Reykjavik. I record video-portraits of the people I meet. Would you like to contribute to it? Can I make a one-minute portrait of you?’

[Matthias Pétursson](#) is een koene Viking met krullende rossige haren en met een droom. Hij is geboren in Reykjavik, hij aardt hier en noemt het een zeer aangename plaats. Eén jaar ging hij in Amerika studeren, hij speelt piano, schrijft songs en zingt ze ‘voor iedereen die wil luisteren’; hij heeft net zijn eerste album uit, te vinden op Apple Store en op [YouTube](#).

[Jay Lalondee](#), een aimabele Canadees met twinkelende ogen, studeert de IJslandse taal en literatuur. We hebben een gemeenschappelijke interesse: Halldór Laxness. ‘Some people say ‘Independent People’ is the most Icelandic novel. If you wanna know something about Iceland, just read that book!’ En dat is nu juist het enige wat ik gedaan heb als voorbereiding op deze reis: ‘Onafhankelijke Mensen’ van Laxness lezen.

Het verhaal van de schapenboer Bjart van het Zomerhuis vertoont enige gelijkenis met het leven van mijn voorouders.

www.mariejuliabollansee.be/iceland-conversations/

Onze ouderlijke boerderij lag ook ver weg van de wereld. Onze ouders boerden er met een kleine veestapel en een grote kudde schapen. Vader vertoonde ook zeker enige kop-pigheid en weerbarstigheid tegen 'de vooruitgang'. Maar veel verder reikt de vergelijking eigenlijk niet. Onze boerderij was lang niet zo primitief als de plaggenhut van Bjart. Het leven was er niet zo hard en de winters waren niet zo oneindig en donker. Enkele menselijke ongelukken niet te na gesproken beleefde ik er een idyllische, onafhankelijke kindertijd.

Jay is ooit in het huis van Halldór Laxness geweest. Het is niet ver hiervandaan, twintig kilometer buiten Reykjavik, maar toch is het moeilijk om er te geraken zonder auto, want er rijdt geen bus naartoe. En hoe zou ik in dit weer een auto kunnen besturen? Het moet een prachtig huis zijn, dat de schrijver voor zichzelf en zijn gezin liet bouwen. Er is een zwembad en zijn Jaguar staat voor de deur. Laxness is de enige Nobelprijswinnaar, maar IJsland heeft nog vele andere getalenteerde schrijvers. Inspiratie en isolement zijn op dit eiland niet moeilijk te vinden. Jón Kalman Stefánsson, Kristín Marja Baldursdóttir en Gerður Kristný, die erg door de Noordse mythologie beïnvloed is, moet ik volgens Jay zeker ook lezen.

We worstelen ons door de aanhoudende sneeuwstorm naar de [Kolaportið](#) vlooiemarkt. Anais snuffelt rond terwijl ik een gesprek voer met Sigal Simnet, juwelenontwerpster, die haar kraam drijft op de markt. Ze komt uit Israël, is Joodse, is al dertig jaar getrouwd met een IJslander, geen visser maar een bouwondernemer. Ze hebben samen drie zonen. Als ze in Israël zijn, zijn ze Joods; ze reizen vaak naar Ashkelon waar haar moeder woont. Welke religie IJslanders hebben? 'Mmmm... we vieren Kerstmis.'

Een haveloze man onderbreekt ons gesprek. Hij lijkt danig in de war of misschien is hij dronken. Hij waarschuwt voor heksen en dreigend gevaar. Ik denk dat hij hier binnen warmte en onderdak zoekt. Volgens Sigal wordt er nochtans goed gezorgd voor daklozen en armen in Reykjavik; er zijn plaatsen waar ze terecht kunnen.

Ondertussen heeft Anais haar prospectieronde gemaakt, het is een kleine rommelmarkt maar ze vindt hier wel haar gading! Een donkerblauw pilotenjasje zit haar als gegoten. De dame die het ons verkoopt heet Jackie en ze komt uit Brazilië. Ze ontmoette haar IJslandse man in Portugal, op vakantie, en nu leeft ze hier al twintig jaar met hem. Hij staat ook achter het kraam, bij het segment legerjassen en -broeken en allerlei spullen om oorlogje te spelen.

We passeren verschillende stalletjes met IJslandse truien. Typisch is de brede boord, met motieven zoals rendieren en ijskristallen, die rondgebreid is aan de hals, waaraan de mouwen en het borststuk opgehangen zijn. Nu heb ik spijt dat ik er toen geen gekocht heb, want misschien kunnen we nooit meer terug. Toen was een trip naar IJsland, halsoverkop zonder plan, enkel met een vaag verlangen, perfect mogelijk. We boekten gewoon een vlucht en een logement.

Maar nu is zelfs de lang geplande en goed voorbereide studiereis met mijn studenten naar [Rome](#) en [Zuid-Italië](#) onverantwoord, gevaarlijk en verboden.

Wat we tot voor één week noodzakelijk achtten is nu onmogelijk. Dat is 'toen'.

Ivar Josafatsson heeft een uniek kraam. Hij verhandelt geen goederen, hij runt een informatiestand voor sportieve mensen en levert hun tickets en permits voor marathons en sportevenementen. Ik vraag hem ernaar, en hij blijkt het huis van

Halldór Laxness goed te kennen, want als exchange-student was hij in Italië, samen met de kleinzoon van Laxness wiens naam ook Halldór is.

De behulpzaamheid zelve begint hij dadelijk een trip voor ons uit te stippelen. Nadat hij de weather forecast heeft gecheckt, adviseert hij om woensdag of donderdag op pad te gaan, dan zal het weer beter zijn. We kunnen dan in één dag met een auto rijden uit Reykjavik over de grote weg tot Mosfellsbær, daar afbuigen naar Gljúfrasteinn, het huis van Laxness in Mosfellsdalur, dan naar het oudste parlement van de wereld in Þingvellir, verder naar Geysir en de Gullfoss waterval, dan naar Hveragerði waar we de auto kunnen achterlaten op een parking en van daaruit een trail volgen door het Reykjadalur naar de natuurlijke warmwaterbronnen. Of we kunnen doorrijden naar Flúðir, waar we kunnen zwemmen in de Secret Lagoon.

Anaïs wil absoluut in een natuurlijke hot spring zwemmen, maar ze wil niet naar de alom aangeprezen Blue Lagoon waar de toeristenbussen naartoe rijden. Dat ziet er een overbevolkt en decadent wellnesscentrum uit. Wij gaan toch niet in een toeristenval trappen!

Maar we hebben nu een plan dat ons beiden aantrekkelijk en realistisch lijkt. Goed ingeduffeld gaan we weer op pad. 'Het weer afwachten alvorens een auto te huren.' is het advies in het toeristenbureau. Ondertussen beginnen we te wennen aan met ons tweetjes de baan opgaan in dit ijzige land.

We zwoegen verder door de sneeuw. Anaïs ontpopt zich tot de perfecte stadsgids. We nemen de lift naar boven in de toren van de Hallgrímskirkja. Beneden op het plein zie ik een zwarte kubus staan. Het lijkt een kabah, maar die hoort niet

thuis hier in Reykjavik. Als ik nadien door het raam van het huis tegenover de kerk kijk, ontdek ik er een boogvormige deur in en twee vensters. Het is ook geen kubus maar een balkvorm zie ik, nu we lager staan. Het zou de basis van een vierkante toren kunnen zijn, of geweest zijn, want de smalle, hoge, zwarte, bakstenen toren ontstaat enkel in mijn verbeelding. Hij reikt hoger dan de toren van de kerk tot in de grijze lucht. We kijken door het raam van het huis van [Einar Jónsson](#), 'de eerste beeldhouwer van IJsland' genoemd, tijdgenoot van onze Constantin Meunier en Georges Minne. Ik realiseer me dat dit een zeer jong land is.

Het is weeral donker wanneer we verder plenzen. Het wordt warmer en de sneeuw smelt tot een drassige pap waartegen alleen hoge rubberen laarzen bestand zijn. In het Reykjavik Art Museum Kjarvalsstaðir heeft de gelijknamige IJslandse schilder [Johannes S. Kjarval](#) een permanente plaats. Hij heeft een bekoorlijke doch krachtige manier om IJslandse bloemen en planten te schilderen. Later kom ik zijn schilderijen tegen aan de muur van burgerlijke woonkamers in de romans van IJslandse schrijvers.

Maar vooral de tijdelijke tentoonstelling heeft mijn aandacht hier, '[Úngl' van Ólöf Nordal](#). Haar werk zingt op de tonen van de IJslandse saga's en daartussen kronkelen slangen en zwerven weerwolven. Er is een fotoreeks over 'leader sheep', intelligente schapen die hun kudde naar een shelter kunnen brengen door sneeuwstormen en duisternis. Het zijn langharige rammen met gekrulde horens die recht in de lens kijken, als Noordse Goden. Er zijn foto's van natuurlijke sculpturen die in het landschap ontstaan op kliffen waar vogels neerstrijken om een goed uitzicht te hebben, en waar ze zich

ontlasten iedere keer als ze zich opdrukken om weer weg te vliegen. Op het ritme van de eeuwigheid vormen deze sculpturen zich op de kliffen. Ólöf Nordal vertelt over witte raven, die in IJsland meer dan elders voorkomen. Wanneer ze gevangen worden, verliezen ze hun efemere heilige geest en blijken het albino's te zijn, ordinaire raven die pigment mankeren. En er is een grote sculptuur in zwarte chocolade, althans was, want ze ligt in stukken gebroken op een ronde houten schaal. We peuzelen er een stukje van op en proeven dat de vervaldatum overschreden is.

maandag 30 maart 2020

De derde week is begonnen, de derde week van isolatie. De epidemie groeit uit tot een wereldwijde COVID-19 pandemie. Een diepe slaap heeft me genezen van een lichte slaptitude met spierpijn en een hoestje. De hoop dat ik de ziekte reeds doormaakte, in die week van uitputting na onze IJslandvaart, is duidelijk wishful thinking. Ik heb even weinig weerstand als iedereen tegen het virus. Tot een vaccin ontwikkeld is, of tot de ganse kudde immuniteit heeft opgebouwd, is elk individu besmettelijk en bedreigd.

Helaas zijn de meest kwetsbare individuen het meest bedreigd, zoals dat nog steeds is en zoals dat altijd was.

Honderd jaar geleden, toen tuberculose een zeer besmettelijke, ongeneeslijke, dodelijke longziekte was, en er nog geen antibioticum ontwikkeld was, konden gegoede geprivilegieerde patiënten gaan kuren in een comfortabel en cultureel oord op de hoogte van een Zwitserse Toverberg, terwijl het gros van arme tuberculoselijders zat weg te kwijnen in armoedige vochtige krotten beneden in het laagland.

In het midden van de nacht stommelen ze de slaapzaal in, en bonken met de deur. Ons stapelbed naast die deur is strategisch slecht gepositioneerd voor een ongestoorde slaap. De Chinese toeristen komen terug van hun northern light hunting op sneeuwscooters. Maar het wonder heeft zich niet aan hen vertoond, de hemel was bewolkt vannacht. Hun doorweekte laarzen en donzen jassen hangen ze te drogen in de warme slaapzaal en 's morgens is de atmosfeer er vochtig en ongezond broeierig.

Aan de overkant van de straat is the Icelandic Phallogical Museum, een toonzaal vol bokalen met beren-, hengsten-, otter-, rammen-, stieren-, walvissen- ... fallussen op formol. Alle mannetjesdieren die in IJsland leven zijn vertegenwoordigd in dit rariteitenkabinet.

Aan de inkombalie zitten twee jonge mannen, aan wie ik mijn videovraag stel.

Breki Örn Sigurdarson is een gevoelige jongen met een dunne huid. Hij studeert 'the basics' van kunst en wil graag in de academie binnengeraken. Hij lijkt niet geheel overtuigd het leven als kunstenaar te willen leven, maar dan heeft hij tenminste iets te doen wat hij graag doet. Maar nu werkt hij hier en dat vindt hij ook fijn.

Runar Breki Runarsson is een zanger. Hij is eerst wat weigerig, want hij is pas wakker en nog slaperig, maar toch mag ik hem filmen. Hij had een feestje gisterenavond voor een vriendin die terug naar Texas vertrekt. Alle IJslanders hebben vrienden en familie over de gehele wereld en ze reizen waarschijnlijk meer dan gelijk wie. Het is benauwend om op dit eiland te wonen, je zit hier altijd geblokkeerd. Je kan niet de trein nemen zoals in Europa, want je botst overal op de zee.

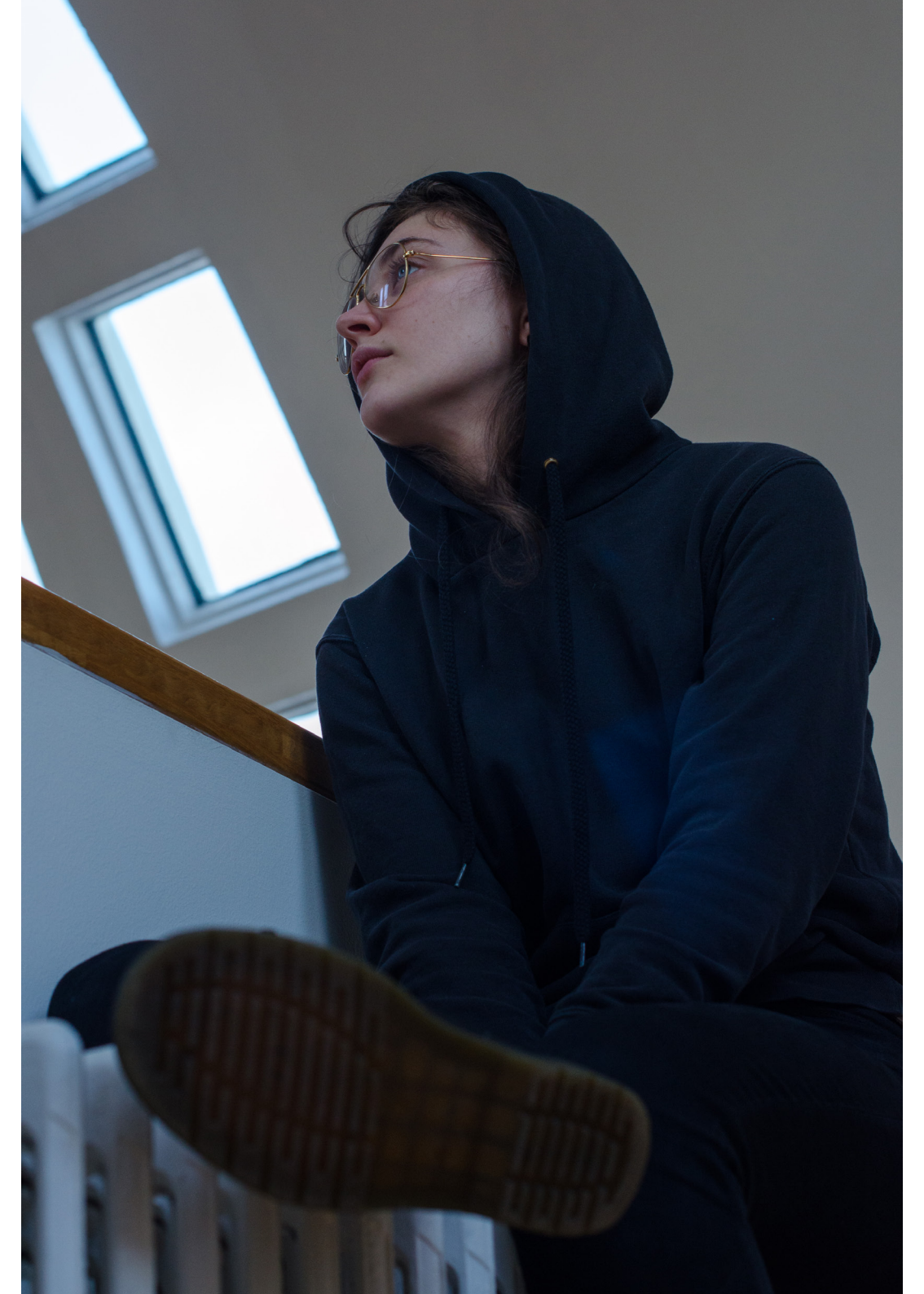
Bij de zee haal ik de blauwe tarpaulin uit mijn rugzak en maak foto's. Ik leg het zeil tot een bundel opgerold tussen de zwarte vulkanische rotsen, de zee op de achtergrond. Ik twijfel of ik tevreden ben.

In Japan bracht een intuïtieve bedevaart me naar de [Aoki-gahara Jukai](#). Omdat ik het werk daar moest vinden tussen de aders van de aarde, was het een zoektocht naar leven en dood in het zelfmoordbos. Hier voelt het als een vooropgezet spel, een truc achter de hand, omdat ik niet goed weet wat ik hier eigenlijk loop te doen. Het is bijna verraad aan of een te lichtzinnige toepassing van mijn eigen concept.

Dat is het! Het is nu een concept geworden. En ik moet het spaarzaam hanteren.

Langs de zee staat Höfði, waar Michail Gorbatsjov en Ronald Reagan elkaar ontmoet hebben. Nu is het witte huis afgesloten. In oktober 1986 kwamen de leiders van Oost en West hier een uitweg bespreken uit hun Koude Oorlog. IJsland, het eiland in het midden, was daarvoor een geschikte neutrale zone.

Weg van de zee, midden in een ingesneeuwde tuin vol beelden die me aan onze Constant Permeke doen denken, ligt het huis van de beeldhouwer [Ásmundur Sveinsson](#). Anais gaat op haar rug in de sneeuw liggen, wiekt met haar armen en beeldhouwt een engel. De roestige container, waarvan ik een foto naar Luc Deleu wil sturen, maar mijn oude iPhone is weer te vol, staat als een beeld tussen de beelden. We zijn aangekomen op de planeet Tatooine uit Star Wars. Het huis is een tempel met een Egyptische inkomhall en een ronde koepel, een perfecte halve bol.

Ook dit museum wordt bewaakt door een kunstenaar. Het is stilaan een mantra aan het worden, jonge kunstenaars werken hier in de musea... Arnar Hjartarson is heel groot, heel fragiel en heel blond. Hij is grafisch ontwerper en zou in februari in Zwitserland gaan studeren. Waarschijnlijk niet dus, want ook in IJsland is het virus binnengedrongen, er is een eerste dode gevallen, de besmetting breidt zich uit, de maatregelen verstrengen.

We stappen terug in de richting van de zee, we passeren de Iceland Academy of the Arts, een zwart gebouw dat we herkennen aan de naam boven de voordeur, op weg naar het huis van Sigurjón Ólafsson. Van ver zien we het al staan aan de rand van de zee.

Anaïs gaat op onderzoek bij The Recycled House, een merkwaardige nederzetting vol oud ijzer, prullaria en achtergelaten boodschappen. Even later zit ze als een Kopenhagense meermin op een steen over de zee uit te kijken. Ginder is Viðey-Island, met Yoko Ono's Imagine [Peace Tower](#) en Richard Serra's [Milestones](#), waar we niet naartoe kunnen varen omdat de aanlegsteiger voor de veerboot door een storm vernield is.

Tussen de zwarte rotsen langs de zee vind ik een veldje vol uitgedroogde skeletten van reuzen berenklaauwen. Tussen deze droge stekken leg ik weer mijn blauwe tarpaulin-bundel. Ofwel heeft het gif in de berenklaauwen in dit geval een gunstige uitwerking, of het is de magie van het nabije huis van de beeldhouwer, maar dit klopt. Dit is juist.

Er hangt een behaaglijke geur in het huis van Sigurjón Ólafsson. We worden onthaald en van onze natte jassen bevrijd door [Ólöf Bóadóttir](#), alweer een beloftevolle jonge kunstenaar die in een museum werkt. Ze is pas afgestudeerd aan de academie van Reykjavik, en ze laat zich filmen. Later serveert ze ons zelfgebakken taart en koffie in de ruime keuken van het huis. In dit huis bij de zee woonde [Sigurjón Ólafsson](#) sinds het einde van WO II. Hij was toen teruggekeerd uit Denemarken en had zich in een barak, een zogenaamde 'nissenhut' van het Amerikaanse leger gevestigd. In het hoge atelier beneden word ik gegrepen door een plaasteren portretbeeld van de moeder van Ólafsson; de gevoelige boetseertoets, de kleine haperingen, de huid. In het atelier op de bovenverdieping staan houten beelden, droombeelden, sommige stukken aangespoeld met de golven uit de zee. Door de ramen zien we de sculpturen buiten staan, oeroude wachters die uitkijken over de golven.

Hier woont een tweelingbroer-beeldhouwer van [Giacomo Manzù](#), bij wiens Raccolta ik verschillende keren heb haltgehouden op doorreis van [Rome](#) naar [Napels](#) en [Pompeii](#) met mijn studenten van de Hiberniaschool. Manzù's weduwe, Inge Schnabel, leidde ons dan rond en vertelde over de beelden van haar man Giacomo. Over de kleine fragiele details, de lintjes over de klederen, de kerven in de bronspanelen, de ruwe huid van de kardinalen, over Francesca, Giacomo's eerste model, over dat het 'Grote Liefdespaar' geweigerd werd in de Hermitage wegens scandalous... Dat Morandi's portret verguld is met Mercurio en dat dat niet meer in gebruik is wegens giftig...

Als jonge ballerina stond ze voor Manzù model in Salzburg, ze werden verliefd en Inge volgde hem naar Italië. Nu ze ouder is blijft ze onvermoeibaar de sculpturale en spirituele erfenis van haar man verzorgen.

Sigurjón Ólafsson werd geboren op 21 oktober 1908 in het vissersdorp Eyrbakki op de zuidkust van IJsland. Twee maanden later, op 22 december 1908, werd Giacomo Manzù in Bergamo in Italië geboren. Volgens hun biografie studeerde Ólafsson één jaar in Rome, van de herfst van 1931 tot de zomer van 1932, terwijl Manzù in dat jaar in Milaan werkte. De ene vestigde zich ten noorden van Reykjavik aan de Laugarneskust en de andere ten zuiden van Rome in Ardea. Het is best mogelijk dat ze elkaar nooit ontmoet hebben, maar er is een natuurlijke verwantschap tussen deze kunstenaars en ze werden door verwante muzen bezocht.

We ontmoeten de levende muze van Sigurjón Ólafsson, ze woont in dit huis. Haar naam is Birgitta Spur. Ze is hier naartoe gekomen uit Kopenhagen in 1956 als jonge bruid en sindsdien is ze hier nooit meer weggegaan. Vier kinderen hebben ze hier samen gekregen; Birgitta is hier gebleven na het overlijden van haar man in 1982, en heeft het huis en de ateliers opengesteld voor het publiek. Zij is de witte beschermengel van deze beeldhouwer. Zij heeft ervoor gezorgd dat dit huis en atelier behouden blijven als museum voor het oeuvre van haar man en heeft zijn werk in talrijke boeken en een volledige oeuvrecatalogus beschreven en ontsloten. Zij is ook de vrouw die deze man heeft liefgehad en nog steeds liefheeft, dat zie ik in haar ogen en hoor ik in haar stem.

Of we de power plant bij de Hekla vulkaan hebben bezocht? vraagt ze. 'Nee...' antwoord ik een beetje bedremmeld.

Achteraf informeer ik me; op de façade van de grootste waterkrachtelektriciteitscentrale van IJsland, in [Búrfell](#), beeldhouwde Sigurjón Ólafsson zes gigantische bas-reliëfs in beton, over een lengte van zevenenzestig meter en vijf meter hoog. Veel groter dan het Pergamonaltaar bedenk ik.

In de wilde natuur, op een heel afgelegen plek in IJsland, tussen water en vuur, staat het kunstwerk midden in de mythologie. Want de personages in de IJslandse mythologie zijn de personificaties van deze wilde natuur.

Hoe ga ik in het postcoronatijdperk dat voor ons ligt dààr nog ooit geraken? Reizen zal flink moeilijker worden, wat ook heel logisch is. Voor een reis terug naar IJsland, naar Mount Hekla voor dit kunstwerk, en naar de Snæfellsgletsjer die de ingang naar het middelpunt van de aarde is voor professor Otto Lidenbrock, terwijl de [Stromboli](#) de uitgang is, zal ik in de toekomst minstens een noodzakelijkheid die toerisme overstijgt moeten bewijzen.

‘Het noorderlicht is een trend van de laatste tien, vijftien jaar hier in IJsland,’ vertelt Birgitta Spur laconiek, ‘we hadden die toeristische invasies vroeger niet. Na 2000 is het begonnen, of beter, na 2008! En nu zijn de Chinese mensen ook zo rijk geworden dat ze ons kunnen komen bezoeken. Elk jaar komen er verschillende miljoenen.’ Als ik vertel dat ik mezelf nu al helemaal niet meer abnormaal voel omdat ik niet de aandrang heb op jacht gaan naar het noorderlicht, lacht ze in verstandhouding. Het noorderlicht is een normaal winters verschijnsel voor de bewoners van dit eiland. Door haar grote raam dat uitkijkt over de oceaan heeft ze het oneindig vele keren zien komen en gaan. En toen haar kleinzoon op een avond voor dit raam stond, heeft hij hier ontdekt dat de duisternis blauw is in IJsland.

Ik vertel haar dat ik heel veel van de houten sculpturen hou. En dat de geest in dit huis helemaal anders is dan in de huizen van Einar Jónsson en Ásmundur Sveinsson. Daar overheerst het entrepreneurschap, maar hier is het compleet anders, hier woont een beeldhouwer pur sang. Misschien was dat laatste een naïeve opmerking, maar toch knikt en lacht Birgitta instemmend.

‘De houten sculpturen lagen moeilijk voor het IJslandse publiek. Hij daagde zichzelf altijd uit, was altijd aan het oefenen en experimenteren. De IJslandse kunstscène stond toen nog niet op een niveau waarop men zijn werk kon accepteren. Maar hij maakte ook zijn prachtige portretten en daardoor konden we in ons levensonderhoud voorzien.’ Ze geeft me een boek, ‘Sculptor Sigurjón Ólafsson and his Portraits’, dat ze uitbracht voor zijn honderdste geboorteverjaardag, en ze schrijft er een opdracht in.

De levendigheid in het werk van Sigurjón Ólafsson, de fragiliteit, het aanraakbare, de vrede, moeten iets te maken hebben met de aanwezigheid van de wonderlijke dame Birgitta. Haar helderheid, haar intelligentie, haar wilskracht, haar liefde gaven en geven de beeldhouwer nog steeds vleugels. En het werkt in twee richtingen. Zoals dat is bij echte liefde.

Het is pikdonker geworden wanneer we buiten komen, helemaal onder de indruk en vervuld van groot geluk. Langs heen de zee stappen we, mijmerend en spiedend naar het licht achter de wolken, terug naar de stad. In de Engelse pub wordt voortreffelijke soup in bread geserveerd en we zijn op tijd voor happy hour in onze herberg.

De Amerikaanse ingenieur, onze buurman in de slaapzaal, vertelt over zijn uitstap naar de Blue Lagoon. Hij toont foto's van zijn gezicht dat ingesmeerd was met de weldoende modder die daar ter plaatse uit de ondergrond gehaald wordt. In de nacht is hij met een boot meegevaren, op zoek naar het noorderlicht, helaas heeft hij het niet gezien, maar zijn ticket blijft geldig tot er succes geboekt wordt. 'I am lucky', grijnst hij, alleen al dat ticket naar het noorderlicht maakt hem gelukkig.

Nu maken we ons plan hard om met een auto het land in te rijden. We hebben nogmaals de weersvoorspellingen bekeken en morgen wordt het beter. We huren een auto. Het meisje oordeelt dat we met minder dan een 4X4 niet de baan op kunnen in deze winter, en ze raadt ons een omniumverzekering en een pechassistentie ten zeerste aan. Ze zal wel gelijk hebben. Een wifibox nemen we er ook nog bij, dan zijn we te allen tijde en overal verbonden. Morgenvroeg om 9 uur zullen we opgehaald worden aan de herberg. Alles is geregeld.

Voor de deur van de reiswinkel staat een paard met een veulentje. We herkennen de hand van de beeldhouwer, Sigurjón Ólafsson. Het moederpaard en het veulen staan met de neus vooruit, op pad, net als wij twee.

We gaan op zoek naar [het monument voor Briet Bjarnhéðinsdóttir](#), de eerste IJslandse vrouwenrechtenactiviste en politica. Briet had een dochter, aan wie ze deze boodschap meegaf: 'Step in bold girl and take your magic carpet, fly up high, over the ocean and take your time to explore the world'.

Ólöf Nordal heeft het vliegend tapijt, vertrekkenklaar, op een rond pleintje gelegd en aldus een verzamelkring gecreëerd. Ze heeft een ander idee over monumenten. De kinderen spelen op het stenen tapijt, terwijl de moeders en grootmoeders op de omringende banken zitten en spreken met elkaar. Het is een monument voor de zomer, wanneer de kinderen buiten spelen, want nu is het amper te vinden onder de bevroren sneeuw.

The Icelandic Punk Museum is ondergronds gehuisvest in een voormalig openbaar toilet. Op de video's herken ik enkel de jonge Björk, IJslands wereldberoemde godin. Anais herkent ook alle andere zangers en muzikanten want dit is haar biotoop.

Svarti 'Alfur, Zwarte Elf, is zijn nickname en voor de rest is hij anoniem. Maar toch vertelt hij enkele dingen over zichzelf, omdat we Belgen zijn. Hij is namelijk in België geboren, zijn moeder kwam uit Afrika en zijn vader heeft hij nooit gekend. Sinds zijn veertiende woont hij in Reykjavik, maar hoe hij hier gekomen is blijft een geheim. Met een sigaret in zijn mond kijkt hij fier in mijn lens.

Svarti 'Alfur, hoofdpersonage uit een IJslandse saga, en zes andere personen runnen samen dit geschiedkundige museum. We vinden het geweldig, hoe ze uit de toeristenstroom een basisinkomen melken. Ze verkopen zelfs gadgets, T-shirts, tote bags en theemokken. Een écht underground museum met alles erop en eraan. Nu de toeristenstroom is stilgevallen zal Svarti 'Alfur het hek gesloten hebben, en ik vraag me af hoe hij nu, zonder inkomen, overleeft.

In [Volcano House](#) zien we twee documentaires over de uitbarstingen van de Eyjafjallajökull in 2010. In zijn eentje speelde de gletsjer-vulkaan het toen klaar om alle vliegverkeer boven Europa plat te leggen, door enorme aswolken te produceren. Het vuur van de vulkaan liet ook het ijs van de gletsjer smelten en dat deed zware overstromingen ontstaan. IJsland is héél jong vanuit geologisch oogpunt en daarom is het zo grillig als een puber; het land is nog aan het ontstaan.

Tussen alle stenen uit de ondergrond van IJsland die in de vitrinekasten liggen, is obsidiaan de mooiste, het zwarte vulkanische glas, waarvan de Vikingen hun pijlpunten maakten. Dit land is hét mekka voor de studente die hier de wacht optrekt, France Williams. Ze komt van de andere kant van de wereld, uit Australië, hier de geologie bestuderen en onderzoeken. Ze hoopt dat er een vulkaanuitbarsting komt in de tijd dat ze hier is, dat is haar vurige wens!

Na het Fotomuseum gidst Anaïs ons naar [SIM](#), het bureau en hoofdkwartier van de vereniging van kunstenaars in IJsland. Ingibjörg Jòhanna Gunnlaugsdóttir, die de administratieve leiding heeft, vertelt hoeveel kunstenaars er in IJsland zijn, en die zijn allemaal lid van deze bond. SIM heeft ook een kunstenaarsresidentie, 'ledere drie maanden komen hier nieuwe gasten naartoe, een internationaal gezelschap van kunstenaars en dus is alles mogelijk.'

De cultuur om residenties te doen is wild gegroeid het voorbije decennium. Jonge kunstenaars hoppen van de ene residentieplek naar de andere, blijven ergens een periode en reizen dan naar de volgende plek, aldus bouwen ze van bij hun begin een globaal netwerk op.

Ook de al meer gevorderden springen vinnig op de trein, ik spreek uit eigen ervaring. In oktober 2019 [werkte](#) ik nog in [Tokyo](#), als artist in residence in [AIR 3331/ 3331 Arts Chiyoda](#), en in de jaren voorheen in [Kathmandu](#), [Mumbai](#) en [Parijs](#).

En vóór deze coronacrisis begon, verlangde ik er nog naar in de zomer terug te kunnen gaan naar IJsland, een tijdje in de SIM-residentie te zijn en van daaruit het eiland rond te rijden in een camper-van, in mijn eentje met mijn camera en een paar blauwe zeilen. De Snæfellsjökul en de Hekla te zien, de mythologie op mijn manier in een groter kunstwerk of een langere film te verbeelden.

Maar het is duidelijk dat onbegrensd [reizen](#) niet meer vanzelfsprekend zal zijn in de toekomst, wanneer we met dit virus en haar mutaties en opvolgers hebben leren leven.

En dat het tijd is om in de stille werkplaats, onder de bomen bij het huis, te zijn.

In de beschrijving die Jules Verne maakt van Axels wandeling door Reykjavik, op de vooravond van zijn reis naar het middelpunt van de aarde met professor Lidenbrock, herken ik de hoofdstraat waar onze herberg zich bevindt, en ook de weg naar [Hólavallagarður](#).

Op dat kerkhof ontmoeten we Heimir B Janusarson, de tuinman, de curator en de bewaarder van de geschiedenis. 'Alle kunstenaars en politici van IJsland van de voorbije honderd jaar liggen hier.' Heimir heeft speciale aandacht voor de vrouwen op dit kerkhof, en hij wil zijn steentje bijdragen aan de emancipatie van de vrouw in IJsland. Daarom geeft hij een rondleiding langs de obscure graven van vrouwen, waarvan de meesten enkel vernoemd zijn als 'echtgenote van...'.
Hier staan bomen, heel veel bomen! Volgens de tuinman komt het omdat er een stevig hek rond het kerkhof staat en er dus geen schapen kunnen binnendringen om de bomen op te eten! Dat lijkt op het eerste gezicht een heel simpele, bijna schilderachtige verklaring.

Maar in zijn boek 'Collapse' bevestigt Jared Diamond deze verklaring. Hij legt uit dat erosie de grootste boosdoener is inzake afwezigheid van bomen. En dat minstens één vierde van het eiland begroeid was met wouden in de tijd voor IJslands kolonisatie door Noorse Vikingen (rond 870). De kolonisten hakten die bomen om, om akkers aan te leggen op de vrijgekomen gronden. De bomen gebruikten ze als stook- en timmerhout. Toen ze tot inzicht kwamen dat de houtvoorraad begon te slinken was het kwaad reeds geschied. Op het kaalgeslagen land probeerden ze nieuwe bomen te planten, maar die werden opgegeten door hun schapen! De enige overlevende bomen staan achter omheiningen.

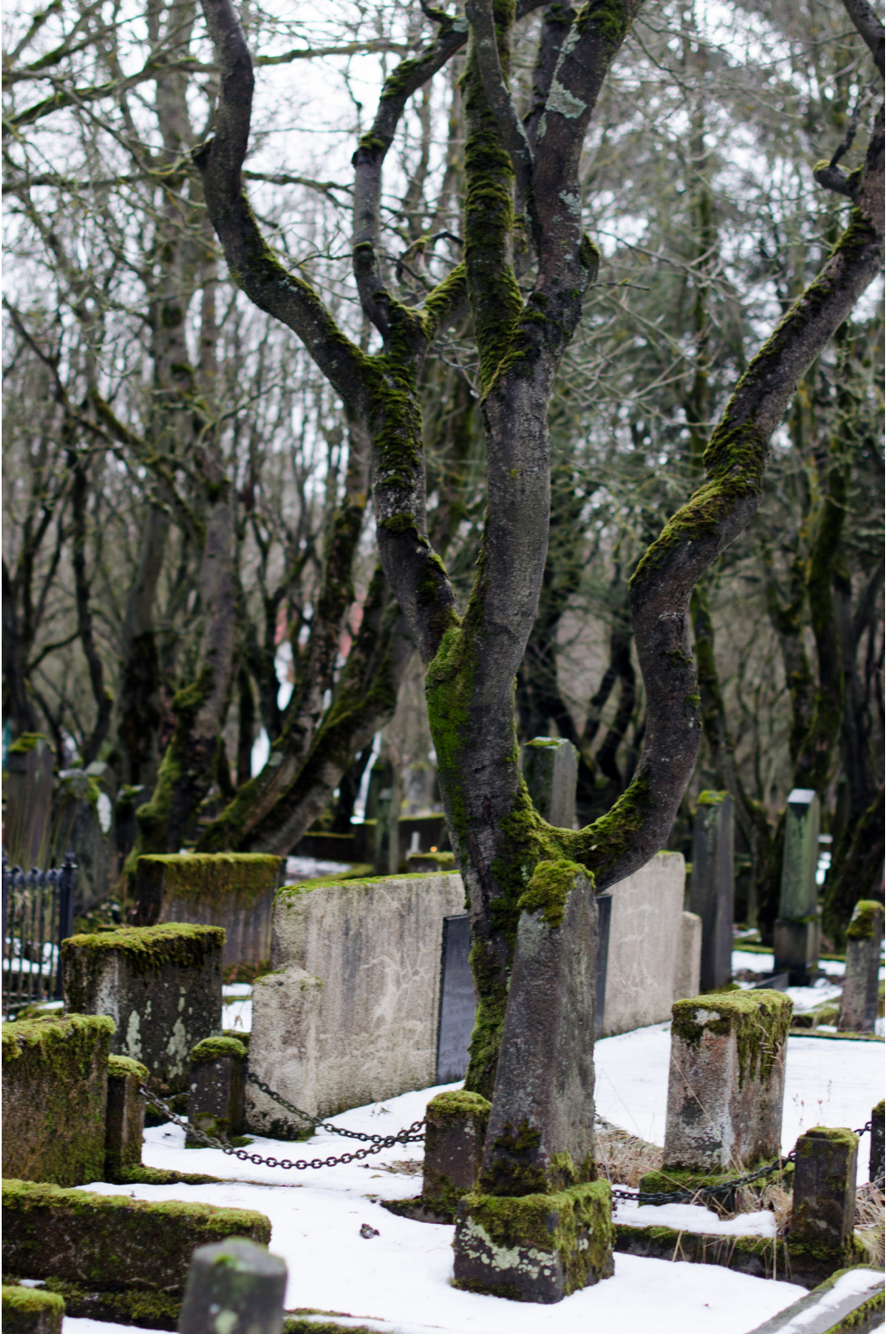
De winden en stormen verhinderen ook dat kiemende zaden zich kunnen hechten in de grond en opgroeien tot nieuwe boompjes. Overal waar de begroeiing is verdwenen door begrazing of pogingen tot akkerbouw, blijft de vulkanische asgrond bloot achter, vervliegt in de wind, wordt weggespoeld door modderstromen en er kan zich geen enkel jong scheutje in wortelen. En zo blijft IJsland een schrale woestenij.

De andere kant van de medaille is dat er massaal veel natuurlijke energie voorhanden is in het water en de winden, waardoor de welvaart van de mensen verzekerd is, want de IJslanders hebben de knowhow om al die energie intelligent te gebruiken. (Diamond, 2005, 200)

Ik vraag me af of er geen vergissing in de Edda staat. Moeten de 'vier hongerige herten' die voortdurend aan de stam van de Yggdrasil knagen niet 'vier hongerige [schapen](#)' zijn? Néé, dat is een té simpele en anekdotische gedachtenlink, de mythe stamt trouwens uit de lang vervlogen tijd van voor de grote erosie, toen er nog wouden groeiden op IJsland.

De IJslandse schapen zijn nochtans wél met een zware erfzonde belast. Het is een feit dat ze ieder jaar hun wolvacht inleveren, waarvan de IJslanders hun warme truien spinnen en breien, en dat ze de leveranciers zijn van de populaire en voedzame skyr. Maar ik vind niet dat ze daarmee kunnen goedmaken dat ze al die Yggdrasils hebben opgevreten.

Op de terugweg stappen we langs een dichtgevroren vijver. Vooraan in een wak verzamelen honderden witte zwanen en een vlucht eenden rond een vrouw die hen voedert uit een papieren zak vol brood. Iets wat we niet hebben zien aankomen verstoort hun avondmaal, plots schrikken ze op, en allemaal tegelijk vliegen ze weg in een zoevende zwerm scheerlings over ons hoofd.

We zitten klaar, met een voorraad appels, boterhammen en water voor de ganse dag én met een papieren wegenkaart op zak, voor het geval de technologie het laat afweten. Er is geen verse sneeuw gevallen en we zijn er helemaal gerust in. Om 9 uur worden we opgehaald door een Siciliaanse chauffeur, en om halftien zijn we vertrokken met een witte Dacia Duster 4X4. Het is nog pikdonker, de auto rijdt vlotjes, de weg is open. Om 10 uur arriveren we bij [Gjúfrasteinn](#), het huis van [Halldór Kilian Laxness](#). We staan voor een gesloten deur, nochtans hebben we de openingstijden goed gecheckt. De huisbewaarder zal vertraging hebben...

Terwijl we wachten lopen we rond het huis, het is feeëriek uitgelicht met in de grond geplaatste, opwaarts gerichte lampen. Het zwembad dampet, we woelen met onze handen in het warme water, eeuwig warm water uit een natuurlijke bron. Er staan een rots, een boom en een paard bij het zwembad. De elfen zijn hier welkom, de boom des levens groeit, het paard galoppeert naar de opkomende zon. Weer herkennen we de poot van de beeldhouwer, Sigurjón Ólafsson. Hoe mooi kan het zijn... Niemand in IJsland had in de vijftiger jaren een zwembad! En een Jaguar! En een sculptuur bij zijn zwembad! Stilletjesaan worden we toch ongerust en we telefoneren naar het nummer dat we op de website vinden. De wifibox in de auto is al nuttig. De dame die we aan de lijn krijgen bevestigt ons dat het huis normaal gezien open zou zijn, maar ze was ervan overtuigd dat er vandaag niemand zou komen. 'Did you check the weather forecast? A bad storm is coming around noon!' Die storm moet dan wel heel onverwacht hier naartoe aan het waaien zijn, want gisterenavond en vanmorgen hadden we er nog niets van gemerkt in het weerbericht. De dame onderbreekt haar administratief thuiswerk, stapt in

haar auto en komt ons toch ontvangen, want ze begrijpt dat we van ver komen en veel moeite hebben gedaan om hier te geraken.

Als ze hoort dat we naar Þingvellir, de Gullfoss-waterval, Gey-sir en de Secret Lagoon in Flúðir willen doorrijden staat haar hart stil. 'I shall make a phonecall while you visit the house'. We trachten het huis heel goed in ons visuele geheugen op te nemen, zonder foto's te maken.

De woonkamer is zo vol als een ei, maar super geordend. Aan de muur hangt een tapijt dat [Auður](#), de vrouw des hui-zes, borduurde, terwijl Halldór naar Italië reisde nadat hij de Nobelprijs kreeg in 1955. Er staat een vleugelpiano en er is een haard waarin berkenhout gestookt werd. De eettafel is lang en smal en als ze tot haar volledige lengte is uitgetrok-ken, kunnen er zeker twaalf mensen aanzitten. Ze is gedekt met een gebloemd porseleinen servies, alsof dadelijk de ge-nodigden zullen binnenkomen. Naast het doorgeefluik naar de keuken hangt een koperen gong met een houten hamer; hiermee werd de schrijver geroepen wanneer het eten opge-diend werd. De zetel waarin hij na het middagmaal zat om te rusten en te lezen staat bij het raam. Kleine poppetjes van zijn kinderen staan gerangschikt op een plank. Het is behaaglijk warm in het huis; de warmte komt uit dezelfde bron als het water in het zwembad. In de hal naast de trap waarlangs we naar boven gaan, staat een hele oude klok, een familiestuk, een klok van IJsland.

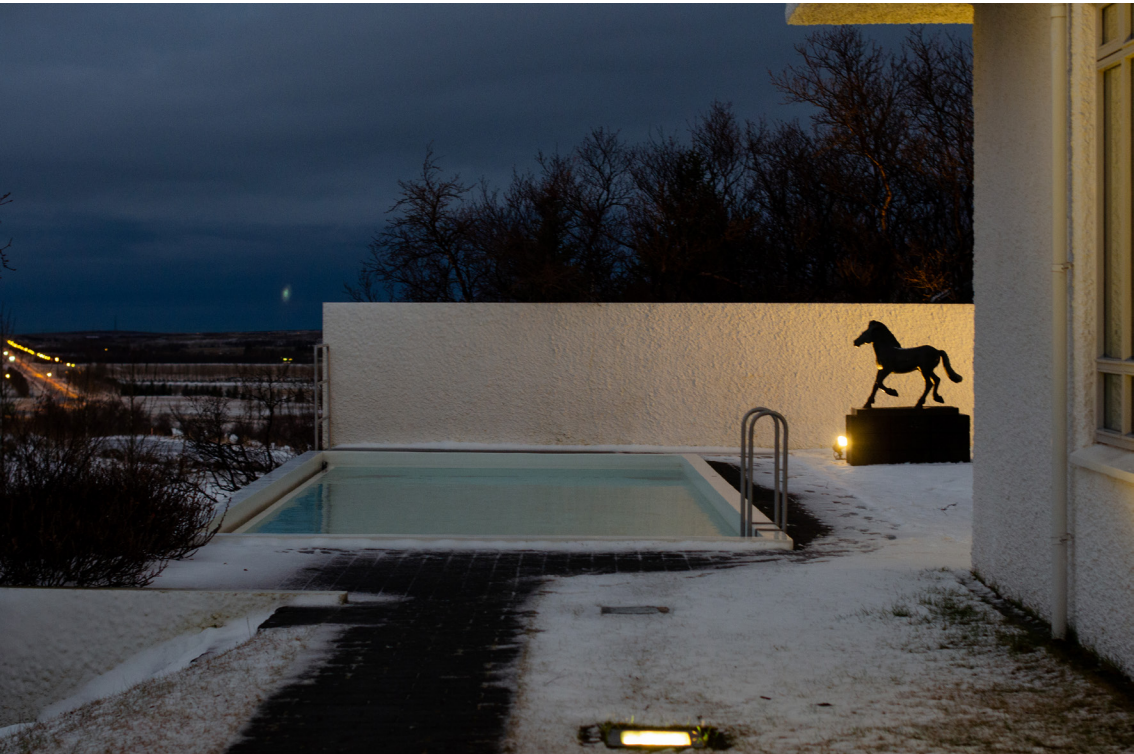
De echtelieden sliepen in smalle bedden in aparte slaapkamers; die van de schrijver heeft een balkon dat uitkijkt over de vallei. Zijn kostuum met vest in tinten van groen en bruin hangt op een kapstok.

De schrijfkamer ligt centraal op de eerste verdieping. Aan het bureau met de schrijfmachine tikte zijn vrouw de manuscripten uit, terwijl de schrijver rechtstaand aan een hoog bureau, met een potlood schreef.

Tussen alle andere boeken staat het verzamelde werk van Halldór Kiljan Laxness samen op een plank, in leder gebonden banden met gouden opdruk. Ik herken Salka Valka, Sjálfstætt fólk, Brekkukotsannáll, Gerpla, Kristnihald undir Jökli, Íslandsklukkan. In de hoek staan twee zeteltjes met een laag tafeltje ertussen en daarop een asbak. Roken was toen nog een gepermitteerde gewoonte. Alleen de geur van de boeken is overgebleven.

De vooruitziende mevrouw Guðný Dóra Gestsdóttir heeft telefonisch vernomen dat de weg oostwaarts om één uur vanmiddag wordt afgesloten wegens de aanzwellende storm. Dat klinkt ongeloofwaardig, want er is geen windje in de lucht op dat moment.

Ondertussen mag ik haar filmen in de woonkamer van het huis. 'Je hebt hier een fantastisch uitzicht op de vallei, je ziet de seizoenen veranderen en het is altijd even wonderlijk. Langs het riviertje dat beneden het huis stroomt, maakte Laxness zijn dagelijkse wandeling tot aan de waterval. Hij is geboren in deze vallei, op een boerderij en dit was zijn geliefde plek. We bewaren een brief waarin hij zijn moeder vraagt om dit stuk land voor hem te reserveren, zodat hij er later in zijn leven zijn huis zou kunnen bouwen. De ganse familie woonde hier dicht bij elkaar, zijn ouders en zijn twee zusters met hun gezin en ook zijn kinderen bleven in de buurt en zijn gehecht aan deze plaats.'

We kijken twijfelend naar de lucht wanneer we de oprijlaan afslenteren naar onze auto. We besluiten om zelf ook eens naar het weerinfornummer te bellen. Daar horen we het met onze eigen oren: 'Zo dadelijk blokkeren ze de weg want er is zware storm op komst en het is levensgevaarlijk om dan in de vlakte met een auto onderweg te zijn. Je zal gewoon weggeblazen worden of ingesneeuwd geraken.'

OK, we zijn overtuigd. Dus we keren onze kar en rijden terug naar Reykjavik. Na een onderhandeling met de verhuurder kunnen we onze auto een dag langer bijhouden, om morgen het vervolg van ons plan uit te voeren.

Op de terugweg vallen de eerste vlokken en tegen dat we in de stad aankomen breekt de sneeuwstorm los. We stallen de Dacia Duster in een parkeergarage, zodat we hem morgenvroeg niet uit de sneeuw moeten graven, en gaan te voet op pad naar de pier in de oude vissershaven.

Daar worden we geïntrigeerd door een tumulus op het einde van de pier, Þúfa van Ólöf Nordal en we willen the Living Art Museum bezoeken, het hedendaagse kunstencentrum in de vroegere vismeelfabriek. De Deens-IJslandse kunstenaar Ólafur Elíasson hecht veel belang aan het dagelijks eten. Hij heeft er een gezonde én artistieke kijk op, hij voedt zijn medewerkers als een goede huisvader, en hij voedt hier ook de bezoekers in zijn [SOE Kitchen](#) in the Marshall House.

Op pad dus. Tegen de wind en de sneeuw, voorbij het fotogenieke Solfar Vikingschip en de kleurige Harpa Concert Hall, ploegen we arm in arm door de razende storm. We geraken nog amper vooruit. De sneeuwvlokken zijn nu ijsspinnen geworden die in ons gezicht snijden. We worden gegeseld en hardhandig doorengeschud. Met de pier reeds in zicht kunnen we nog net op tijd binnenduiken in een inkomhal.

Deze schuilplaats is onze redding, want ondertussen is de pier verdwenen, opgeslokt, onzichtbaar geworden! De razende storm zal alles en iedereen die er überhaupt op zou geraken in de schuimende zee sleuren. Voor de tweede keer vandaag moeten we op onze stappen terugkeren, weg bij de zee, terug naar de bebouwde kom waar toch enige beschutting is.

Het daagt ons langzamerhand wie er in dit woeste IJsland regeert! De weergoden commanderen hier iedereen te allen tijde. De mensen hebben duidelijk leren te gehoorzamen, ze hebben technologie uitgevonden die perfect hun grillen kan voorspellen en ze hebben de flexibiliteit ontwikkeld om hun dagelijks leven aan te passen.

De oude IJslanders begrepen dat Thor zijn hamer slingerde of Odin met zijn Walkuren onderweg was door het hemelruim wanneer er plots een storm opstak. En dan blikten ze omhoog en wisten door de vlucht van de winden en de kleur van de wolken wat er juist aan de hand was in Asgaard.

Dit land van ijs en sneeuwstormen is de Edda. De verhalen zijn ontstaan in de natuur van dit eiland, lang voor de mensen ze aan elkaar doorvertelden en nóg langer voor ze in de gedichten en het proza van de Edda's zijn neergeschreven.

Stevig gearmd, gelukkig zijn we sterk met ons twee, stampen we voort door deze ondertussen pikdonkere mythologische toestanden naar IJslands National Gallery.

De mantra duurt voort, ook dit huis wordt opengehouden door een jonge kunstenaar, [Fritz Hendrik IV](#), tezamen met [Elisa Björg Gudmundsdóttir](#), studente Kunstmanagement en schrijfster over Kunst.

Elisa Björg dirigeert ons naar de [Vašulka Chamber](#) waarvoor we moeten afdalen naar de catacomben van het museum. Hier wordt IJslands elektronische en digitale kunst bewaard en onder de aandacht gebracht. We komen terecht in de wereld van Steina en Woody [Vašulka](#). Steina speelt viool en Woody tovert met elektronica en beeld en geluid. Ze kwamen elkaar tegen in Praag, trouwden, trokken naar New York en als pioniers stampten ze een van de eerste plaatsen waar performance en video-kunst aan de orde waren uit de grond: [The Kitchen](#).

In hun keuken hielden Steina en Woody zich dus vooral niét met koken en eten bezig. Uit de wonderlijke mix van hun beider talenten ontstond een historische avant-garde werkplaats in Lower Manhattan in New York. Ik vind op een foto Nam June Paik die aanwezig is in the Kitchen.

Dat is bijzonder interessante aanvullende informatie bij de retrospectieve van Paik, dé Godfather van de videokunst genoemd, waarvoor ik een maand later naar Londen reis met de trein.

In het Tate Modern spied ik tevergeefs naar de Vašulka's op de foto's die het leven van [Nam June Paik](#) evoceren. Charlotte Moorman is wél in beeld, en terecht, wat een grote dame! Charlotte Moorman speelt cello, en met haar compagnon Paik bespeelt ze die op een àndere manier, als een eensnorige 'Human Cello' op zijn rug. Of ze bespeelt de videocello, een besnaarde toren van monitoren die ze tussen haar dijen klemt en omhelst met haar zachte boezem. Men zegt zelfs dat haar intieme fysieke omgang met videomonitoren de borstkanker die haar prachtig lichaam verwoestte heeft veroorzaakt.

Steina Vašulka, Steinunn Briem Bjarnadóttir, is in 1940 in Reykjavik geboren. In de eerste plaats is ze violiste en vanuit die oorsprong creëert ze al haar werk. Samen met Woody Vašulka, die in december 2019 overleden is, verhuisde ze, na New York, naar Santa Fé in New Mexico en daar bleef ze heel haar leven wonen. Maar elke keer ze terug in IJsland was kon ze niet anders dan opnames maken van de IJslandse landschappen. Ze spreekt over de onweerstaanbaarheid waarmee de wildernis haar aantrekt telkens als ze terug thuiskomt. Ze maakt opnames van vulkanen en lava, watervallen, mist en stoom, rotsen, mossen, wilde paarden... Die IJslandse beeldenbron is de oergrondstof van haar video-installaties.

zondag, 5 april 2020

De vierde week van afzondering begint. Ik lees de bijdrage van professor Wim Van Damme over Congo in de Standaard van gisteren, zaterdag 4 april 2020: in Congo blijft het aantal covid-19 besmettingen voorlopig beperkt. 'We tellen tien tot vijftien bevestigde gevallen per dag. Het zijn vooral de zogenaamde vip-Congolezen die ziek worden, rijke Congolezen die vaak naar Europa of Noord-Amerika reizen.'... 'Mogelijk krijgen we hier over een week of tien dagen toch de volle laag. Maar de kans dat de situatie onder controle blijft, wordt met de dag groter. Met dank aan de maatregelen, maar het kan ook te maken hebben met het tropische klimaat, de veel jongere bevolking of kruisimmunitet met andere ziekten. De wetenschappelijke discussie daarover is nog volop bezig.'... 'Hoe het virus zich zal gedragen wanneer het in de slums van Kinshasa terechtkomt, is nog onvoorspelbaar.' Ik heb vertrouwen in het oordeel van de professor en hij laat mij hopen dat Congo niet rechtstreeks van de ebola-epidemie in een nieuwe SARS CoV-2-catastrofe valt...

De stad is ingesneeuwd en beijzeld, maar onze Dacia Duster staat droog op ons te wachten. Het weerbericht is redelijk gunstig, de wegen zijn weer geopend. Rond tien uur rijden we over de zuidelijke route de stad uit, we gaan eerst naar Flúðir, we willen de Secret Lagoon in het daglicht zien. De sneeuw op de baan is geruimd en er is vulkaanas gestrooid, waarop de autobanden knarsen.

De eerste sneeuwvlokjes dwarrelen neer wanneer we aankomen bij een grote lage loods die dwars voor het heiligdom staat en het volledig aan het zicht onttrekt. Maar we zien dampen opstijgen boven het dak. Dus hier is het!

Binnen zit een grote groep mensen in de cafetaria. Coca-cola, hot chocolate en souvenirs, het ziet er hier eerder toeristisch dan geheimnisvol uit, dat valt wat tegen... Maar achter de glaswand ligt de Secret Lagoon waarvoor we gekomen zijn. Anais onderneemt dadelijk actie terwijl ik wat rondrentel en aarzel. Met statief en camera posteer ik me aan de rand van het dampende water.

Het water is afgeboord met grote zwarte lavastenen, natuurlijke antislip. Er waait een ijskoude wind en piepkleine sneeuwvlokjes vliegen in mijn ogen. Aan de overkant staat een scheefgezakt houten huisje, waarschijnlijk het badhuisje uit een vroegere tijd met veel minder bezoekers. Er groeien ook jonge bomen aan de overzijde van het water, op een rechte rij geplant met een hek eromheen. Het lijken populieren, geen essen. De zon breekt oranje door de zware grijze sneeuwwolken, boven de heuvel, in een oneindige verte. Ik heb dit licht alleen nog maar gezien in de allerbeste films, nog nooit eerder in de werkelijkheid.

Anais komt uit de kleedkamer. Eén moment rilt ze in de ijzige kou en dan stapt ze vlug het laddertje af in het warme geheime meer. Mijn meisje in een film van [Tarkovsky](#).

Ik maak een lange reeks van eigenlijk altijd dezelfde foto en neem ook nog een stukje video op. Dan stop ik mijn camera in een locker en voeg me bij mijn dochter in het warme water. De andere mensen hebben een tijdslimiet want de bus vertrekt dadelijk.

Wij hebben tijd, wij blijven tot we verkreukeld zijn. In de buurt van de kokende bron is een gevaarlijke zone. We tasten af hoe dicht we kunnen zwemmen zonder te verbranden. De rode zon breekt nog even stevig door, en dan worden de sneeuwvlokken dikker. Alleen met ons twee in de bloedhete aarde onder een sneeuwacht in IJsland...

Onze witte auto is ingesneeuwd. We krabben de sneeuw van de ruiten en zetten de verwarming op maximum. Geysir ligt slechts 25 kilometer verder noordwaarts en het is nog licht. De geiser blijkt veel drukker bezocht dan het geheime meer. Dat is dadelijk te zien aan de reusachtige toeristentempel en de parking vol bussen. We volgen een processie over een afgebakend wandelpad. Ik weet niet goed wat ons te wachten staat. De mensen verzamelen zich rond een ijsvlakte met een waterplas in het midden. Een simpele koord op paaltjes bakent het terrein af. Er hangt een zekere spanning... Psssstttt... Een witte raket schiet de lucht in. Witte stoom wordt onder enorme druk uit een holletje in het midden van de plas geperst en schiet omhoog. Alsof een reuzengrote snelkookpan stoom uitstoot door het ventiel op haar deksel. Oooooo... de mensen schrikken en deinzen achteruit. Dan gaan ze via een glibberig pad omhoog, om de geiser in een weidser perspectief te zien, en daarna schuiven ze proces-siegewijs terug naar de toeristentempel om een souvenir van het wonder dat ze aanschouwd hebben mee te nemen.

Deze Geysir spreekt rechtstreeks tot het onderbewuste van de mensen. Niemand vraagt hier naar een wetenschappelijke verklaring of kunstgeschiedenis. Dit is pure religie, heidense natuuraanbidding. Het is zoals mensen, die nog niet konden lezen en schrijven, betoverd werden. En over de betovering begonnen te vertellen. De tussenstap van minstens vijfduizend jaren ontwikkeling wordt hier overgeslagen. Je wordt terug gekatapulteerd in de tijd, of misschien vooruitgevlogen in de toekomst. Daarom komen de toeristen naar IJsland. Om als goden door de nacht over de ijsvlakten te sleeën. Om zich onder te dompelen in de hete hellesluizen.

Om het blinken van de kurassen van de Walkuren in het noorderlicht te aanschouwen. Om de schoonheid van Baldur te zien in hun eigen gezicht na een slijkpleister uit de blauwe oerbron.

Zo simpel is de mens. Hij komt naar IJsland, gedreven door een aangeboren verlangen om zijn genesis te beleven in de natuurlijke elementen. Als dit schamper klinkt is het niet zo bedoeld. Ik probeer eerlijk de drijfveer van dit menselijke gedrag en deze toeristenstroom, waaraan ik zelf trouwens tot op zekere hoogte deelneem, te begrijpen.

We zien de bussen vertrekken in de zuidelijke richting. Wij gaan noordwaarts, om langs [Þingvellir](#) te komen. IJslanders zijn fier op hun oudste parlement in de wereld, en het wordt rijkelijk bezongen in de literatuur. IJslandse schrijvers verzinnen een extra hoofdstuk of een wending van het verhaal zodat een beslissing door het Alding in Þingvellir kan genomen worden.

Ik bedenk hoe kreupel de democratie in België is. De coronacrisis zorgt eindelijk voor een noodregering, waarin voor de eerste keer in de geschiedenis een première dame op de voorgrond komt. Het krakelende parlement geeft voor beperkte tijd volmachten aan haar regering, zodat ze het land door de crisis kan loodsen. Maar amper twee weken nadat deze constructie in de steigers is gezet, lees ik vandaag dat ze weeral ter discussie staat, zucht...

De duisternis valt wanneer wij de weg naar het noorden inslaan. Het laatste daglicht zakt achter de bergen. Hier is geen as gestrooid op de weg, maar ons antislipsysteem werkt prima. Als we schuiven begint de auto te bokken en zo blijven we op de baan. Maar in de dichte sneeuw en de duisternis is die nog moeilijk te zien. We oriënteren ons op de reflectoren naast de weg en rijden heel traag.

Een bestelwagen haalt ons in, steekt voorbij en laat ons stoppen: of we haar kunnen gidsen, want de ruitenwissers zijn geblokkeerd, ze wil graag onze achterlichten volgen. Dus zo sukkelen we verder door de massieve sneeuwvlagen, met de verblinde dame in ons kielzog. Wanneer opeens haar ruitenwissersmankement verholpen lijkt, schiet ze ons in volle vaart voorbij met een 'toet toet' en dan staan we er alleen voor. Met ons twee alleen op de witte wereld.

Na een eeuwigheid van slippen en bokken passeren we het Nationale Park van Þingvellir. We rijden er stilletjes voorbij. Óp de weg blijven is al moeilijk genoeg, laat staan ons hier naast de weg parkeren en het natuurlijke oude halfmond, dat hier ergens diep ingesneeuwd ligt in een kloof tussen de tektonische platen, gaan zoeken. Onmogelijk, het is hier trouwens zo donker als de hel.

We vorderen stapvoets in onze slee, achter de lichtbundel van de koplampen, langsheen de reflectoren waar tussenin de ondergesneeuwde asfaltbaan kronkelt. Gisteren gierde over deze ijsbaan ook nog de razende sneeuwstorm realiseren we ons, en we hadden geluk dat we net op tijd een schikgodin tegenkwamen, die ons heeft behoed voor de Apocalyps.

Tussen de dikke zwarte wolken komt door een scheur wat licht tevoorschijn. Het licht kleurt de randen van de wolken transparant blauw.

‘Als er niet zoveel bewolking was konden we het beter zien’, zegt Anais.

Het noorderlicht schijnt ginder achter het hemelgordijn en wij zijn de enigen die er vannacht een glimp van zien. Verder komen we geen enkel ander levend wezen tegen op deze oneindige sneeuwvlakte.

‘Mams, concentreer je op de weg!’

Op de plaats waar de weg splitst, rechts naar Snæfellsnes in het noorden en links naar Reykjavik, komen we de sneeuwruimer tegen. Hij komt uit Mosfellsbær en begint de weg die wij gereden hebben te banen. Nu kunnen we volle vaart vooruit, terug naar huis. We arriveren een beetje te laat bij de verhuurder, maar dat is niet erg, we kunnen de sleutels van onze witte Duster in de brievenbus achterlaten.

We ploegen door de sneeuw naar de herberg. Ik maak nog een kleine omweg langs de zee, om een steen op te rapen. Een [zwarte lavasteen](#) gaat mee naar huis.

We pakken eerst onze koffer want morgenvroeg moeten we voor 5 uur de deur uit, de terugweg is in zicht. Dan vallen we doodmoe in een zetel en genieten van onze laatste happy hour in Reykjavik...

Ik check mijn mail, om iets te doen, en schrik! 'Anais! Onze vlucht is vervroegd!

Er is blijkbaar wéér een storm op komst!'

Holderdebolder regelen we een taxi naar de luchthaven en komen op tijd. Voor ons banjert een orakelende gids die zijn groep door de self-check-ins loodst. 'Je moet een beetje weten hoe het hier marcheert hé.' bazuïnt hij luidruchtig uit. (Het oudste echtpaar onder zijn hoede, Philemon en Baukis, verwijdert zich wat van het sermoen. Aan hun laarsjes te zien waren ze ook op bezoek in de tempel van Geysir. Kuithoog, omgekeerd schaap met de vacht vanbinnen en langs buiten geborduurd met IJslandse vormtekeningen in rood en blauw.) Op de vleugels van Icelandair zit die Mercurius even later kruiswoordraadsels op te lossen onder een grijs deken-tje met de quote: 'Missing the hot springs? Warm yourself with this instead.'

zondag, 12 april 2020 (Pasen)

De vijfde week begint. Er is geen weg meer terug naar het leven zoals het vroeger was. De toekomst heeft een nieuw plan nodig, maar voorlopig doktert men koortsachtig aan een uitstapplan.

IJslanders blijken goed met het SARS-CoV-2-virus te kunnen samenleven. Ze noteren enorm hoge besmettingscijfers en toch zijn tot dusver slechts enkele mensen overleden aan Covid-19. Social distancing is van nature in de IJslandse samenleving aanwezig, want ze leven met weinig mensen op hun reusachtig uitgestrekte eiland. Maar hun grootste troef is knowhow. Ze monitoren de verspreiding van het virus en de besmettingen uiterst nauwgezet, net zoals ze dat doen met het weer! Dan reageren ze snel en efficiënt, stellen gedragscodes op en volgen die.

In België sterft de oudste generatie, die het minste weerstand heeft, versneld en in eenzaamheid uit. De toestand is zorgwekkend in woonzorgcentra, de plaatsen waar vele ouderen dicht bij elkaar wonen. Het virus wordt er gemakkelijk doorgegeven en de mogelijkheid om de mensen op besmetting te testen begint pas deze week zeer traag en gebrekkig op gang te komen.

[Mijn moeder](#), 89 jaar oud, leeft helemaal alleen in haar huis. Ze mijmert dat dit erger is dan de oorlog. Toen waren ze ook bang. Toen leefden ze ook ondergedoken. Deze herinnering uit haar kindertijd die haar helder voor de geest staat, helpt haar om het onzichtbare gevaar, waarvoor ze nu moet onderduiken, enigszins te begrijpen. Terwijl hier en nu wegglijden in een mistige stilte.

foto's

alle foto's © Marie Julia Bollansée

op pagina

1. Bundle, Reykjavik (cut)
6. Keflavik
10. [Iceland conversations](#), 18 videostills
15. Anaïs op de toren van Hallgrimskirkja
20. Anaïs in de koepel van Ásmundur Sveinsson House
21. Anaïs op de Laugarnes-kust
23. Bundle, tegenover Höfði
24. Bundle, Laugarnes-kust
26. Sigurjón Ólafsson Museum op de Laugarnes-kust
30. Sculpturen van Sigurjón Ólafsson, Laugarnes-kust
31. Lastpaard met veulen, Ólafsson, Laugavegur, Reykjavik
32. Anaïs in Icelandic Punk Museum
39. Hólavallagarður kerkhof
43. Gljúfrasteinn, huis van Halldór Laxness
49. Anaïs in Vašulka Chamber
52. Anaïs, Flúðir
53. Anaïs, Flúðir
55. Anaïs, Geysir
62. Lavasteen uit Reykjavik
63. Darkness in Iceland is blue
71. Bundle, Reykjavik (cut)

boeken

Auteur(s) Onbekend

'Edda'

vertaald uit het Oudijslands door Marcel Otten
uitgeverij Ambo
ISBN 9789026321412

Halldór Kilian Laxness

'Íslandsklukkan/De klok van IJsland'

vertaald uit het IJslands door Marcel Otten
Uitgeverij De Geus
ISBN 9044505874

'Kristnihald undir Jökli/Aan de voet van de Gletsjer'

ISBN 9789462371095

'Sjálfstætt fólk/Onafhankelijke mensen'

ISBN 9789044517835

'Gerpla/De gelukkige krijgers'

ISBN 9789044516227

'Salka Valka'

ISBN 9789044508574

'Brekukotsannáll/Het visconcert'

ISBN 9044503391

Jón Kalman Stefánsson

'Himnaríki og helvíti, Harmur englanna og Hjarta mannsins Hemel en hel/Het verdriet van de engelen, Het hart van de mens'

vertaald uit het IJslands door Marcel Otten
uitgeverij Ambo/Anthos, 2019
ISBN 9789026349836

*'Sumarljós og svo kemur nóttin/
Zomerlicht en dan komt de nacht'*

2018
ISBN 9789026339165

Kristín Marja Baldursdóttir

'Karitas án titils/Mistsluier'

uit het IJslands vertaald door Marcel Otten
uitgeverij Signature / Utrecht, 2006
ISBN 9056721682

'Óreiða á striga/Hart van vuur en ijs'

uitgeverij Querido's, 2010
ISBN 9789021438726

van Gerður Kristný

'Blóðhófnir/Bloodhoof'

uit het IJslands vertaald door Rory McTurk
Arc Publications, 2012
ISBN 9781908376107

Thomas Mann

'Der Zauberberg, De Toverberg'
uit het Duits vertaald door Hans Driessen
uitgeverij De Arbeiderspers, 2019
ISBN 9789029586191

Jared Diamond

'Collapse'
Penguin Books, 2005
ISBN 9780141958681

Jules Verne

'Reis naar het middelpunt van de Aarde'
Calbona uitgeverij, heruitgave 2015
ISBN 9789491872891

Inge Schnabel Manzù

'Lo scultore e la ballerina: La mia vita con Giacomo'
uitgeverij Corponove Editrice, 1993

Birgitta Spur and Lise Funder

'Sculptor Sigurjón Ólafsson and his portraits'
uitgegeven door het Sigurjón Ólafsson Museum, 2008
ISBN 9788788755053

web

<http://www.mariejuliabollansee.be/primordial-tree/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/the-outer-spine-exercise/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/tiber/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/jerusalem/>
<https://artmuseum.is/visit>
<https://www.youtube.com/watch?v=tvbTjBbmmI8>
<http://www.lej.is/en/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/aokigahara/>
<http://imaginepeacetower.com/>
<https://reykjavikcitymuseum.is/videy-island/art-works/milestones>
<https://olofboadottir.cargo.site/>
<http://www.giacomomanzu.com/fondazione.php>
<http://www.lso.is/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/barracco/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/pompeii/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/catacomb/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/stromboli-1/>
<http://www.volcano.house.is/>
<https://sim.is/en1/>
<https://residence.3331.jp/en/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/tokyo-conversations/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/artificial-walk-3-tokyo/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/kathmandu-exercise/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/bombay-conversations/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/waterfield-road/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/bone/>
http://www.kirkjugardar.is/sida_en.php?id=3
<http://www.mariejuliabollansee.be/elegy/>

<https://www.gljufraSteinn.is/en/home>
<https://olafureliasson.net/soe-kitchen-101>
<https://www.fritzhendrik.com/>
<https://www listasafn.is/>
<http://www.vasulka.org/>
<https://www.tate.org.uk/>
<https://andrei-tarkovsky.com/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/geology/>
<http://www.mariejuliabollansee.be/narayama/>

dank aan

Anaïs Bollansée
Anneke Rombaut
Hedwig Deconinck
Isa Tuyls
Jim Bollansée
Joseph Bollansée
Pablo Bollansée

VAŠULKA SAGA, een reisverhaal, uitgegeven als Ebook
door S.M.A.K. Gent
voor de tentoonstelling 'GEOLOGY Marie Julia Bollansée'
van 25 juni tot 3 oktober 2021

Alle rechten voorbehouden.
Marie Julia Bollansée © 2020

www.mariejuliabollansee.be

S.M.A.K.

